

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Alicja Niedbalska

Dziecko – odkrywczą zaczarowanego świata muzyki

Program nauczania muzyki
dla klas IV-VI szkoły podstawowej

PRACA KONKURSOWA

Dziecko - odkrywcą

zaczarowanego świata muzyki

**Program nauczania muzyki
dla klas 4–6 szkoły podstawowej**

Alicja Niedbalska

Dziecko – odkrywca zaczarowanego świata muzyki

Program nauczania muzyki
dla klas 4–6 szkoły podstawowej

Spis treści

1. Wstęp	strona	4
2. I. Ogólna charakterystyka programu	strona	5
3. II. Cele ogólne i szczegółowe kształcenia	strona	6
4. III. Wychowanie do aktywnej twórczości uczniów	strona	10
5. IV. Treści kształcenia i założone osiągnięcia uczniów	strona	12
6. V. Sposoby osiągania celów edukacyjnych	strona	32
7. VI. Metody i techniki skutecznego nauczania	strona	34
8. VII. Kryteria oceniania i metody sprawdzania osiągnięć ucznia ..	strona	38
9. Bibliografia	strona	43
10. Załącznik 1 – Przykładowy kontrakt	strona	44
11. Załącznik 2 – Przykład wizualizacji /rebusy - prace ucznia/ ...	strona	45
12. Załącznik 3 – Przykład wizualizacji /instrumenty muzyczne/....	strona	46
13. Załącznik 4 – Przykład ekspresji tanecznej	strona	47
14. Załącznik 5 – Przykład – Polskie tradycje sobótkowe	strona	48
15. Załącznik 6 – Przykład – projekt, Muzyka różnych narodów.....	strona	49
16. Załącznik 7 – Przykład – projekt, Wędrująca Watra Szkolna	strona	50
17. Załącznik 8 – Przykład gry na instrumentach	strona	51
18. Załącznik 9 – Scenariusz projektu edukacyjnego	strona	52
19. Załącznik 10 – Przykład – fiszki przewodnie	strona	55
20. Załącznik 11 – Przykład – NAUKA W PLENERZE	strona	56

*** Zdjęcia pochodzą z foto galerii szkoły**

„Otwórzcie dzieciom drzwi do zaczarowanego świata sztuki”

Celestyn Freinet

Wstęp

Do napisania tego programu zainspirowała mnie pedagogika Celestyna Freineta, którą realizujemy w naszej szkole od wielu lat. Myślą przewodnią mojej pracy są jego słowa - „*Otwórzcie dzieciom drzwi do zaczarowanego świata sztuki*”. Na jednej lekcji z muzyki pewien chłopiec zdradził mi sekret, że chce zostać wybitnym kompozytorem. Widząc pełne zapału oczy dziecka zrozumiałam, że moją rolą jest mu pomóc w realizacji tego marzenia. Stąd powstał pierwszy zamysł napisania programu autorskiego, który pozwoli nie tylko jemu, ale i innym dzieciom uwierzyć, że marzenia są po to, by je realizować w konkretnym życiu. Trzeba tylko wiedzieć, w jaki sposób się do tego przygotować i jakie warunki należy spełnić, by pragnienia stały się rzeczywistością. Program: **„Dziecko – odkrywca zaczarowanego świata muzyki”** pozwoli uczniowi stać się wytrwałym podróżnikiem szukającym i odkrywającym świat wielkich kompozytorów, artystów, wspaniałych dzieł muzycznych i tych, które tworzyli nasi przodkowie walczący o naszą polską tożsamość. Uczeń będzie szedł po śladach zaczarowanych dźwięków wydobywających się z różnorodnych instrumentów, które będzie odkrywał metodami aktywizującymi. Na swojej drodze spotka wspaniałych przewodników, wybitnych artystów, tancerzy, zespoły ludowe i te, które grają muzykę popularno-rozrywkową. Jego fascynująca podróż będzie trwała trzy lata - od klasy czwartej do klasy szóstej szkoły podstawowej. Przez ten czas „mały podróżnik” będzie systematycznie rozwijał swoje umiejętności ekspresji twórczej, poszerzał wiedzę na temat muzyki oraz zdobywał sprawności „Wielkiego Znamcy” zaczarowanego świata sztuki. Proces ten będzie przebiegał w atmosferze radości i w tempie dostosowanym do indywidualnych możliwości ucznia. Mały odkrywca będzie miał możliwość korzystania z różnorodnych źródeł informacji i wskazówek. Wiele z nich odnajdzie na portalu edukacyjnym Scholaris, znajdującym się na stronie **www.scholaris.pl**. Pozna też różnorodne formy aktywności twórczej i będzie korzystał z wielu metod aktywizujących, które niosą mnóstwo emocji i wrażeń. Jego podróż będzie pełna przygód związanych ze zdobywaniem sprawności i umiejętności do tworzenia własnych wypowiedzi muzycznych w formie ekspresji wokalne, instrumentalnej, ruchowo-tanecznej i twórczej. W poszukiwaniu zaczarowanych dźwięków nie można iść na skróty. Trzeba nauczyć się uważnie słuchać dobrej muzyki, rozpoznawać i odrzucać fałszywe dźwięki, które niszczą wrażliwość i dobry smak. Jeszcze trudniej jest tę muzykę tworzyć, zapisywać i przekazywać ją innym. Mam jednak nadzieję, że mój program autorski pozwoli obrać właściwą strategię nauczania tego wspaniałego przedmiotu, jakim jest ‘muzyka’, aby młode pokolenie mogło odnaleźć dla siebie wiele inspiracji dla realizacji dziecięcych marzeń.

I. Ogólna charakterystyka programu

Program – „**Dziecko – odkrywca zaczarowanego świata muzyki**” spełnia wymogi określone w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. z 2009 r. nr 4, poz. 17) w zakresie merytorycznym i dydaktycznym.

Jest przeznaczony do nauczania muzyki w klasach 4 – 6 szkoły podstawowej oraz skonstruowany w taki sposób, aby nauczyciel mógł zrealizować nową podstawę programową w wymiarze minimum – 95 godzin lekcyjnych, w całym cyklu edukacyjnym.

Uwzględnia on indywidualne potrzeby uczniów zdolnych, słabszych i o zróżnicowanych umiejętnościach oraz przygotowuje ich do dalszego kształcenia w gimnazjach. Jest tak skonstruowany, aby uczeń oprócz ‘uczenia się’ zdobywał również dodatkowe kompetencje, które będą miały wpływ na jego proces edukacyjny. Mam tu na myśli: czytanie, myślenie, komunikowanie się, posługiwanie się technologią informacyjną, wyszukiwanie i selekcjonowanie informacji, krytyczna analiza informacji, rozpoznawanie własnych potrzeb edukacyjnych i działanie w zespole.

Opisany program opiera się w znacznej mierze na założeniach pedagogiki C. Freineta, który proponuje nauczycielom - wychowawcom stosowanie jak najwięcej zróżnicowanych metod aktywizujących w procesie nauczania. Był bowiem przekonany, że w ten sposób uczniowie będą się rozwijać w sprzyjających im warunkach, a zdobyta wiedza będzie miała swoje pozytywne odbicie w ich aktywnym działaniu twórczym.

Innowacyjność tego programu polega na tym, że proponuje wiele działań edukacyjnych działających na zmysły dziecka, stymulując w ten sposób jego twórczą aktywność muzyczną wyrażającej się w różnorodnych formach ekspresji.

Główne założenia programu:

- indywidualizacja metod nauczania /różnorodne metody aktywizujące/
- zróżnicowanie stopnia trudności przekazywanego materiału
- różnorodny repertuar do grania na instrumentach
- wizualizacja pojęć / śpiewanki, ilustracje, rebusy, komiksy itp. /
- systematyczne i atrakcyjne sposoby podsumowywania wiadomości
- kształtowanie postawy patriotycznej, kreatywnej, twórczej, odpowiedzialnej
- realizowanie założeń edukacji kulturalnej, regionalnej, wielokulturowej
- wprowadzenie bogatego zbioru utworów z literatury muzycznej
- korelacja z innymi przedmiotami
- włączenie muzyki w całość procesu edukacyjno-wychowawczego.

„Nie możecie wychowywać swych uczniów do budowania świata jutra, drzemiącego w ich marzeniach, jeśli sami przestaliście w te marzenia wierzyć”.

Celestyn Freinet

II. Cele ogólne i szczegółowe kształcenia

Edukacja muzyczna polega na harmonijnej realizacji zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania. Nie może ograniczać się jedynie do przekazywania wiadomości, ale proces kształcenia powinien mieć charakter twórczej swobodnej ekspresji, która w szczególny sposób rozwija osobowość dziecka. Powinna ona zagwarantować wszechstronny rozwój ucznia w zakresie jego muzykalności, wrażliwości estetycznej oraz aktywności twórczej. Uwzględnia on indywidualne potrzeby uczniów zdolnych, słabszych i o zróżnicowanych umiejętnościach oraz przygotowuje ich do dalszego kształcenia w gimnazjach. Jest tak skonstruowany, aby uczeń oprócz ‘uczenia się’ zdobywał również dodatkowe kompetencje, które będą miały wpływ na jego proces edukacyjny. Mam tu na myśli: czytanie, myślenie, komunikowanie się, posługiwanie się technologią informacyjną, wyszukiwanie i selekcjonowanie informacji, krytyczna analiza informacji, rozpoznawanie własnych potrzeb edukacyjnych i działanie w zespole.

Cele ogólne edukacji muzycznej:

- 1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości z zakresu muzyki
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas uprawiania różnorodnych form muzycznych
- 3) kształtowanie u uczniów właściwych postaw przyszłych twórców i odbiorców muzyki

Cele szczegółowe edukacji muzycznej:

Uczeń:

- **W zakresie czytania i zdobywania wiedzy:**
 - czyta ze zrozumieniem informacje pozyskane z różnych źródeł na temat kultury i obyczajów różnych regionów ze szczególnym uwzględnieniem własnego (Śląsk Opolski)
 - poznaje dziedzictwo kulturowe, narodowe i europejskie wybranych dokonań w muzyce

- utrwała wiadomości o podstawowych tańcach narodowych: trojak, krakowiak, kujawiak, oberek, mazur, polonez.
- poznaje różnorodne formy ekspresji muzycznej: śpiew, taniec, improwizacja muzyczna i ruchowa
- poznaje budowę wybranych instrumentów strunowych i dętych
- **W zakresie czytania, pisania i wykorzystania podstawowych pojęć muzycznych:**
 - poznaje i utrwała podstawowe pojęcia muzyczne (melodia, akompaniament, rytm, dźwięk, akord, gama, tempo, dynamika, harmonia, artykulacja)
 - odczytuje wybrane elementy notacji muzycznej (nazwy siedmiu dźwięków gamy oraz ich położenie na pięciolinii, klucz wiolinowy, znaki graficzne pięciu wartości rytmicznych nut i pauz, podstawowe oznaczenia metryczne, agogiczne /tempo/, dynamiczne i artykulacyjne)
 - nabywa podstawową umiejętność pisania nut na pięciolinii
 - wie, w jaki sposób należy wykorzystać poznane pojęcia muzyczne w praktyce
- **W zakresie czytania i rozumienia tekstów piosenek:**
 - czyta głośno i ze zrozumieniem teksty piosenek z odpowiednią dykcją, akcentem, tempem, rytmem, intonacją
 - zna na pamięć słowa hymnu państwowego oraz rozumie znaczenie godła i flagi Rzeczypospolitej Polskiej
 - zna na pamięć i rozumie słowa hymnu Unii Europejskiej
 - rozpoznaje pieśni patriotyczne, historyczne, religijne, obrzędowe, a także wybrane piosenki z dziedziny muzyki rozrywkowej
- **W zakresie myślenia i słuchania:**
 - słucha wybranych fragmentów dzieł muzycznych reprezentatywnych kompozytorów poznawanych epok
 - słucha utwory analitycznie (rozpoznaje i rozróżnia cechy)
 - rozwija abstrakcyjne i krytyczne myślenie

- słucha muzyki ludowej różnych regionów w wykonaniu kapel ludowych i zespołów folklorystycznych
- dostrzega zmiany tempa, dynamiki i nastroju w utworze muzycznym
- kształtuje i rozwija słuch muzyczny, poczucie rytmu stosownie do swoich możliwości
- kształtuje swój smak muzyczny i nabywa umiejętność wybierania wartościowego repertuaru do słuchania z programów telewizyjnych i radiowych
- słucha utworów wokalnych i rozpoznaje głosy ludzkie (sopran, alt, tenor, bas)
- poznaje brzmienie charakterystycznych instrumentów muzycznych (dętych, strunowych, perkusyjnych)
- rozpoznaje muzyczne zespoły wykonawcze (solista, chór, orkiestra)
- wyrabia umiejętność koncentracji uwagi
- poznaje wybraną literaturę muzyczną poznawanych epok
- **W zakresie mówienia i umiejętności prowadzenia rozmów o muzyce:**
 - poprawnie używa nazw podstawowych instrumentów muzycznych (dętych, strunowych, perkusyjnych)
 - poprawnie używa nazw głosów ludzkich (sopran, alt, tenor, bas)
 - określa charakterystyczne cechy polskich tańców narodowych (trojaka, poloneza, krakowiaka, mazura, kujawiaka i oberka)
 - wymienia nazwy epok w dziejach muzyki i wskazuje kompozytorów reprezentatywnych dla baroku, klasycyzmu, romantyzmu i muzyki XX w.
- **W zakresie umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi:**
 - rozwija zdolności poszukiwania informacji w zasobach biblioteki
 - zna nośniki przydatne w odbiorze muzyki, przeglądarki internetowe
 - korzysta z multimedialnych źródeł muzyki i informacji o muzyce
 - poszukuje ciekawostki muzyczne w Internecie

- **W zakresie umiejętności śpiewania:**

- poprawnie śpiewa z pamięci hymn państwowy i Unii Europejskiej zachowując uroczysty charakter pieśni i prawidłową postawę w czasie śpiewu
- śpiewa minimum 10 różnorodnych utworów wokalnych w roku szkolnym
- dba o higienę głosu
- śpiewa piosenki i przyśpiewki ludowe towarzyszące popularnym obrzędom
- śpiewa piosenki indywidualnie i w grupie
- śpiewa piosenki z akompaniamentem instrumentów
- śpiewa prosty kanon dwugłosowy
- odtwarza głosem wzory melodyczne (solmizacyjne)

- **W zakresie umiejętności gry na instrumentach:**

- gra na jednym lub kilku wybranych przez siebie instrumentach (np. flet / flażolet, dzwonki, instrumentarium perkusyjne Orfa, dowolny instrument klasyczny lub elektroniczny)
- gra ze słuchu i z wykorzystaniem nut proste schematy melodyczne
- tworzy proste struktury rytmiczne, sygnały dźwiękowe, swobodne akompaniamenty
- realizuje ze wzoru akompaniament rytmiczny do piosenek i zabaw muzycznych na instrumentach perkusyjnych
- odtwarza proste motywy rytmiczne w takcie 2/4, 3/4., 4/4
- stosuje prawidłowe relacje czasowe między wartościami nut i pauz

- **W zakresie umiejętności tanecznych:**

- wykonuje kroki, figury i układy taneczne: trojaka, poloneza, krakowiaka oraz podstawowe kroki wybranych tańców towarzyskich
- tworzy improwizacje ruchowe do muzyki
- rozwija umiejętności taneczne i sprawnego poruszania się
- wdraża się do kulturalnego zachowania się w tańcu

- **W zakresie umiejętności tworzenia wypowiedzi o muzyce za pomocą środków pozamuzycznych:**
 - interpretuje plastycznie i ruchowo wybrane utwory instrumentalno – wokalne
 - odzwierciedla graficznie cechy muzyki
 - rysuje, maluje, układa teksty do muzyki
 - opisuje słowami cechy i charakter słuchanych utworów

- **W zakresie pracy zespołowej:**
 - rozbudza aktywność twórczą poprzez muzykowanie indywidualne i zespołowe
 - wyrabia umiejętności współpracy w zespole i szybkiego wykonywania poleceń
 - kształtuje poczucie odpowiedzialności podczas współpracy z grupą
 - przygotowuje się do aktywnego uczestnictwa w kulturze – udział w audycjach, koncertach, festiwalach, przedstawieniach itp.
 - kształtuje postawę świadomego odbiorcy sztuki wobec własnej kultury i tożsamości narodowej
 - uczy się szacunku dla wspólnego dobra i rozwiązywania problemów w sposób twórczy

III. Wychowanie do aktywnej twórczości uczniów

Wychowanie do aktywnej twórczości uczniów jest sprawą bardzo istotną, dlatego nauczyciel powinien eksponować ich twórczą postawę, ujawniać i rozwijać ich zdolności. W procesie kształcenia i wychowania dzieci powinien także uwzględniać ich naturalne potrzeby. C. Freinet postawił przed nauczycielami zadanie dążenia do maksymalnego rozwoju osobowości dziecka w obrębie wspólnoty, co w przełożeniu na język praktyczny oznacza nieustanne kształcenie i doskonalenie się. Nawołuje także do lepszego poznania dziecka, jego potrzeb, a przede wszystkim do poprawy stosunków między nauczycielem i uczniami.

*„Popetnia błąd ten, kto zamierza zmienić porządek rzeczy
i chce napoić kogoś, kto nie odczuwa pragnienia”*

Celestyn Freinet

Cele wychowania:

- Kształtowanie postawy świadomego odkrywcy zaczarowanego świata muzyki poprzez doskonalenie umiejętności szukania potrzebnych w zasobach Internetu /w tym wykorzystuje zasoby portalu internetowego Scholaris/
- Rozwijanie zdolności poszukiwania informacji w zasobach biblioteki szkolnej
- Kształtowanie estetycznej wrażliwości i estetycznej kultury, koniecznej dla przeżywania i poznawania wartości sztuki
- Kształtowanie postawy patriotycznej oraz wpajanie szacunku do tradycji i dziedzictwa narodowego
- Kształtowanie postawy otwartej na różne rodzaje muzyki i jej kompozytorów, wykonawców, odbiorców
- Kształtowanie umiejętności pracy w grupie podczas realizacji muzycznych projektów, podejmowanie życzliwej współpracy i współdziałania, ucząc się przy tym odpowiedzialności zbiorowej i indywidualnej.
- Kształtowanie postawy aktywnego uczestnictwa w działaniach kulturalnych
- Kształtowanie postawy twórczej, kreatywnej w doborze środków i sposobów wyrażania swoich emocji
- Pobudzanie potrzeby zdobywania wiedzy muzycznej oraz doskonalenia umiejętności i poszerzania zainteresowań z zakresu muzyki.
- Pobudzanie i pielęgnowanie aktywności twórczej i wychowanków
- Poznawanie kultury narodowej, polskiej i europejskiej
- Przygotowanie uczniów do świadomego uczestnictwa w życiu kulturalnym
- Rozwijanie kultury osobistej i wypracowanie postawy świadomego odbiorcy kultury poprzez różnorodne formy kontaktu ze sztuką
- Rozwijanie nawyków czynnego uczestnictwa w kulturze muzycznej
- Zachęcanie do angażowania się w różne działania muzyczno – poznawcze

„Chrońcie naturalny apetyt swych dzieci. Pozwólcie im wybierać pożywienie, w przygotowanym przez was bogatym i przyjaznym środowisku.”

Celestyn Freinet

IV. Treści kształcenia i założone osiągnięcia uczniów

W tworzeniu programu - „*Dziecko – odkrywca zaczarowanego świata muzyki*” przyświecała zasada przewagi aktywności nad teorią. Powszechnie bowiem wiadomo, że wiedza stosowana w praktyce jest znacznie łatwiej przyswajalna, co w przypadku nauki muzyki ma szczególne znaczenie.

Główną zasadą konstrukcji treści kształcenia i założonych osiągnięć jest położenie nacisku na praktyczne działania, które są zróżnicowane i dostosowane do indywidualnych możliwości uczniów. Dzięki temu są wzbudzone pozytywne emocje wspomagające proces edukacyjny, uczniowie aktywnie uczestniczą w zajęciach, zdobywają oraz udoskonalają swoje umiejętności muzyczne. Wyrażają je potem w różnorodnych formach ekspresji twórczej: wokalne, instrumentalnej, ruchowo – tanecznej, plastycznej, literackiej itp. Istotną rzeczą jest również to, że mają oni swobodę w doborze metod, form i środków, które wybierają zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i umiejętnościami.

Dobierając treści kształcenia oraz zakładając osiągnięcia ucznia nauczyciel muzyki powinien się kierować wymaganiami zawartymi w nowej podstawie programowej. Ma on jednak możliwość dowolnie je rozszerzać, jeżeli widzi wzrost zaangażowania i umiejętności uczniów. Powinien też wziąć pod uwagę przygotowanie muzyczne klasy w latach poprzednich, czyli poziom zajęć muzycznych w klasach 1–3, szkolne warunki lokalowe, dostępną aparaturę, instrumentarium, liczebność klasy, a nawet stosunek liczebny chłopców i dziewcząt. Bardzo istotne jest to, aby w pracy nad realizacją materiału wykorzystał wszelkie możliwe formy aktywności wzbogacające lekcję, gdyż różnorodne bodźce zwiększają szansę dotarcia do każdego ucznia. Materiał nauczania ma bowiem za zadanie przygotować uczniów do czynnego i świadomego uczestnictwa w życiu kulturalnym.

*"Jeden miły uśmiech, jedno słowo zachęty, trochę
serdecznego ciepła, ludzka perspektywa
i swoboda to cały sekret
nowoczesnej szkoły."*

Celestyn Freinet

Program – „Dziecko – odkrywca zaczarowanego świata muzyki” pozwala prowadzącemu zajęcia zrealizować podstawę programową.

Zaproponowane treści nauczania pozwalają uczniom poznać podstawowe zagadnienia, pojęcia i terminy muzyczne oraz zrozumieć ich znaczenie. Podzielono je na następujące moduły:

1. Zasady muzyki i elementy dzieła muzycznego
2. Formy muzyczne
3. Wielcy kompozytorzy
4. Folklor. Tańce polskie i innych narodów
5. Instrumenty muzyczne
6. Muzyka na scenie
7. Muzyka potrafi opowiadać
8. Muzyka rozrywkowa i jej rodzaje
9. Uczymy się grać na instrumentach
10. Gramy na instrumentach
11. Ćwiczenia ułatwiające śpiewanie
12. Śpiewnik

Zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej w klasie czwartej i piątej szkoły podstawowej zaplanowano po **32** godziny lekcyjne, a w klasie szóstej – **31** godzin. Rozkład materiału, w myśl nowej podstawy programowej, jest skonstruowany według zasady spiralności, aby uczeń mógł poszerzać swoją wiedzę w oparciu o zdobyte wcześniej informacje z zakresu muzyki.

TEMAT	MATERIAŁ NAUCZANIA klas IV-VI szkoły podstawowej:	ODNIESIENIA DO NOWEJ PODSTAWY PROGRAMOWEJ
MODUŁ 1 - ZASADY MUZYKI I ELEMENTY DZIEŁA MUZYCZNEGO		
Wprowadzenie w tajemniczy świat muzyki	○ Elementy dzieła muzycznego ○ Piosenka na rozgrzewkę <i>„Za nami wakacje”</i> ○ Taniec powitalny /improwizacja ruchowa/	1.1, 2.2, 2.3 2.5
Dźwięki i ich tajemnice	○ Źródła dźwięków i sposoby ich wydobywania ○ Rodzaje i cechy dźwięków ○ Słuchanie 1 - <i>Menuet z kwintetu smyczkowego A-dur opus 13 nr 5 Luigi Boccherini</i> ○ Słuchanie 2 - <i>Carl Orff - Carmina Burana</i> ○ Tworzenie wypowiedzi o usłyszanej muzyce za pomocą środków pozamuzycznych	1.1, 1.2, 1.4 3.1, 3.2 2.9
Tajemnice rytmu	○ Pojęcia: rytmika, rytm, nuta, pauza ○ Elementy systemu rytmicznego (wartości rytmiczne dźwięków, wartości pauz, metrum i podział taktowy) ○ Improwizacje ruchowe do muzyki <i>„Samba de Janeiro” Bellini</i>	1.1 1.3 2.7
Pięciolinia i klucze muzyczne	○ Pojęcia: pięciolinia, klucz, nuty, pauzy, metrum, takty ○ Wartości rytmiczne nut i pauz ○ ćwiczenia rytmiczne	1.1, 1.3 2.5
Tempo i jego zmiany (agogika)	○ Pojęcia: metronom ○ Rodzaje tempa: lento, adagio, andante, moderato, allegro, vivo	1.1, 1.2, 1.3 1.5 (tempo tańców)

	○ Zabawy muzyczno-ruchowe utrwalające znajomość pojęcia tempa	2.2, 2.8, 2.9 3.1, 3.2, 3.5
Dynamika, barwa dźwięku oraz sposoby jego wydobywania.	○ Pojęcia: barwa dźwięku, artykulacja ○ oznaczenia dynamiczne i ich skróty ○ plastyczna realizacja ilustracji barw dźwięków ○ utrwalenie pojęć związanych z dynamiką i barwą dźwięku poprzez różnorodne zabawy	1.1, 1.2, 1.3, 2.8, 2.9 3.1, 3.2, 3.3 (barwy instrumentów)
Od gamy do melodii	○ fonogestyka ○ pojęcia: melodia, skala, gama, pięciolinia, ○ znaki chromatyczne: krzyżyk, bemol, kasownik ○ harmonia, motyw, fraza	1.1, 1.2, 1.3. 1.5 (melodie w tańcach narodowych) 2.2, 2.4 (granie z nut)
MODUŁ 2 – FORMY MUZYCZNE		
Najprostsze formy muzyczne	○ forma jednoczęściowa A ○ piosenka jako przykład formy AB ○ improwizacje wokalne w formie AB ○ pojęcia: <i>zwrotka, refren, forma AB</i> ○ kontrast jako zasada tworzenia formy ○ ćwiczenia i zabawy utrwalające znajomość form ABA oraz ABAB ○ przekształcanie utworu w formie ABA na formę ABA	1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.4, 2.6, 2.9, 3.1, 3.2, 3.7
Rondo muzyczne	○ charakterystyka formy ronda ○ przykłady do słuchania w formie ronda ○ realizacja ronda rytmicznego ○ tworzenie rytmicznych kupletów do podanego refrenu	1.1, 1.2, 1.3, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.7

	o pojęcia: rondo, refren, kuplet	
Wariacje muzyczne	- o charakterystyka formy wariacji - o przykłady do słuchania w formie wariacji - o graficzne przedstawienie formy wariacji - o zabawy utrwalające znajomość formy wariacji - o pojęcia: temat, przekształcenia tematu (warianty, wariacje)	1.1, 1.2, 1.3, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.7
Kanon - jeden głos, wiele głosów	- o pojęcia: muzyka monofoniczna - o kanon - o forma kanonu - o rodzaje kanonów: wokalny, rytmiczny, ruchowy (realizacja utworów)	1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 2.6, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.7
Muzyka homofoniczna - jeden głos, wiele głosów	- o pojęcia: muzyka homofoniczna - o pojęcia: monofonia, polifonia, , homofonia - o przykłady muzyczne	1.1, 1.2, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5,
MODUŁ 3 – WIELCY KOMPOZYTORZY		
Epoki w muzyce	- o pojęcia: epoka, chorał - o Ogólna charakterystyka epok: - Średniowiecze (V- XV w) - Barok (XVII – 1 poł. XVIII w) - o przykłady muzyczne	1.1, 1.6, 1.7 2.7,2.9 3.1, 3.2,3.5,3.6
Epoki w muzyce	- o Ogólna charakterystyka epok: - Oświecenie (2 poł. XVIII w) - Klasycyzm (2 poł. XVIII w) - Romantyzm (1 poł. XIX – XIX w) - Współczesność (koniec XIX w – do dzisiaj) - o przykłady muzyczne	1.1, 1.6, 1.7 2.7,2.9 3.1, 3.2,3.5,3.6
Jan Sebastian Bach i muzyka baroku	- o charakterystyczne cechy muzyki baroku - o prezentacja przykładów z literatury muzycznej	1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9,

	- o życie i twórczość J.S. Bacha oraz jego ulubione instrumenty: organy, klawesyn - o pojęcia: polifonia, barok	3.1, 3.2, 3.5, 3.6,
16. Józef Haydn – przedstawiciel klasycyzmu	- o Klasycy wiedeńscy - o pojęcia: kwartet, instrumenty, homofonia - o życie i twórczość - o przykłady muzyczne	pp. 1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.6
Wolfgang Amadeusz Mozart - Przedstawiciel klasycyzmu	- o pojęcia: słuch absolutny, unisono - o charakterystyczne cechy muzyki klasycznej - o prezentacja przykładów z literatury muzycznej - o życie i twórczość	pp. 1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.6
Ludwig van Beethoven Przedstawiciel klasycyzmu	- o Klasycy wiedeńscy - o życie i twórczość - o przykłady muzyczne - o Oda do Radości	1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.6, 3.7
Fryderyk Chopin – Przedstawiciel romantyzmu	- o Cechy epoki romantyzmu - o wielcy romantycy - o życie i twórczość - o przykłady muzyczne	1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.6
Stanisław Moniuszko – przedstawiciel stylu narodowego w muzyce polskiej	- o pojęcia: aria, forma muzyczna, opera - o życie i twórczość - o przykłady muzyczne - o „Prząśniczka”	1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.6
Karol Szymanowski	- o pojęcia: orkiestra. - o życie i twórczość - o przykłady muzyczne	pp. 1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9, 3.1, 3.2, 3.5, 3.6
Twórcy polskiej muzyki współczesnej	o życie i twórczość: - Witold Lutosławski	pp. 1.1, 1.4, 1.6, 1.7, 2.9,

	- Krzysztof Penderecki - Henryk Mikołaj Górecki (awangarda) - o przykłady muzyczne	3.1, 3.2, 3.5, 3.6
MODUŁ 4 – FOLKLOR. TAŃCE POLSKIE I INNYCH NARODÓW		
Folklor – polska sztuka ludowa	- o historia i rola tańca w kulturze - o rodzaje tańca w ujęciu historycznym - o pojęcia: taniec rytualny, dworski, salonowy, towarzyski, współczesny, ludowy pojęcia: folklor, etnografia, region, skansen, kapela - o zwyczaje, tradycje, obrzędy, stroje i instrumenty ludowe - o regiony folklorystyczne w Polsce - o O. Kolberg i jego dzieło - o zadania i zabawy muzyczne związane z rodzimym repertuarem folklorystycznym - o nauka piosenki: „Czerwone jagody” - o infografika „Folklor polski”	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Kaszuby – polska sztuka ludowa	- o zwyczaje, tradycje, obrzędy, stroje i instrumenty ludowe Kaszub - o zadania i zabawy muzyczne związane z kaszubskim repertuarem folklorystycznym - o nauka piosenki: „Wele, wele, wetka”	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Podhale – polska sztuka ludowa	- o zwyczaje, tradycje, obrzędy, stroje i instrumenty ludowe Podhala - o zadania i zabawy muzyczne związane z kaszubskim repertuarem folklorystycznym - o nauka piosenki: „Hej bystra woda”	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Polskie tańce narodowe	- o pojęcia: synkopa, stylizacja - o krakowiak – charakterystyka - o kujawiak – charakterystyka	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5,

	- o oberek – charakterystyka - o mazur – charakterystyka - o polonez – charakterystyka - o stylizacja polskiej muzyki ludowej i kompozytorzy, którzy ją stosowali - o infografika	2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5
Krakowiak	- o wykonywanie charakterystycznych rytmów Krakowiaka - o nauka piosenki „Mariackie hejnały” - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające podstawowe kroki Krakowiaka	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7
Kujawiak	- o wykonywanie charakterystycznych rytmów Kujawiaka - o nauka piosenki „Czerwone jabłuszko” - o nauka gry na instrumentach - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7
Mazur	- o wykonywanie charakterystycznych rytmów Mazura - o nauka piosenki „Ostatni mazur” - o ćwiczenia i zabawy muzyczne	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7
Polonez	- o wykonywanie charakterystycznych rytmów Poloneza - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające podstawowe kroki Poloneza	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5
Tańce regionalne Śląska	ŚLĄSK - o trojak – charakterystyka - o koziorajka – charakterystyka - o stara baba – charakterystyka - o lipka – charakterystyka - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7

	podstawowe kroki wybranych tańców o nauka piosenki „Furman”	
Tańce regionalne	- o wykonywanie charakterystycznych rytmów KUJAWY - o kujawiak – charakterystyka - o chodzony – charakterystyka WIELKOPOLSKA - o walczyk - o wiesiołek KASZUBY - o owczarz - o szewc ćwiczenia i zabawy wprowadzające podstawowe kroki wybranych tańców	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5
Tańce i muzyka innych narodów - narodowy taniec czeski	- o Polka – narodowy taniec czeski - o nauka piosenki – „W poniedziałek rano” - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające wykonywanie charakterystycznych rytmów	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5
Tańce i muzyka innych narodów - taniec pochodzenia niemiecko - austriackiego	- o Walc – narodowy taniec pochodzenia niemiecko-austriackiego - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające wykonywanie charakterystycznych rytmów	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5
Tańce i muzyka innych narodów - Samba	- o Samba – narodowy taniec Brazylii - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające wykonywanie charakterystycznych rytmów	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5
Tańce i muzyka innych narodów - Marsz	o Marsz – pochodny tańca pochodzący z Niemiec	1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 2.2, 2.3,

	- o nauka piosenki: „Jak dobrze nam” - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające wykonywanie charakterystycznych rytmów	2.5, 2.7, 2.9, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5
MODUŁ 5 – INSTRUMENTY MUZYCZNE		
Grupy instrumentów	- o Ogólna charakterystyka instrumentów: strunowych, dętych i perkusyjnych - o ćwiczenia i zabawy wprowadzające w rozpoznawanie brzmienia charakterystycznych instrumentów	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7 2.4, 2.6, 2.8, 3.1, 3.3, 3.5,
Instrumenty strunowe	- o pojęcia: instrumenty strunowe: szarpane, smyczkowe, uderzane - o podział instrumentów strunowych i ich przykłady - o prezentacja brzmienia instrumentów strunowych (słuchanie)	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7 2.4, 2.6, 2.8, 3.1, 3.3, 3.5,
Instrumenty dęte	- o podział instrumentów dętych i ich przykłady - o prezentacja brzmienia instrumentów dętych (słuchanie) - o pojęcia: instrumenty dęte: drewniane, blaszane, klawiszowe	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.4, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.5
Instrumenty perkusyjne	- o pojęcia: instrumenty perkusyjne: melodyczne, niemelodyczne - o podział instrumentów perkusyjnych i ich przykłady - o prezentacja brzmienia instrumentów perkusyjnych (słuchanie) - o zabawy z wykorzystaniem instrumentów	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.4, 2.6, 2.7 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.5, 3.7

	konstruowanie instrumentów perkusyjnych własnego pomysłu	
MODUŁ 6 – MUZYKA NA SCENIE		
Wokół koncertu – wykonawcy muzyki	- aparatus wykonawczy muzyki instrumentalnej: soliści, zespoły kameralne, orkiestry - typy orkiestr: kameralne, symfoniczne, dęte - funkcja dyrygenta (taktowanie) - pojęcia: duo, trio, kwartet, kwintet, tamburmajor, buława, kapelmistrz, dyrygent, batuta, partia instrumentalna, partytura	1.1, 1.2, 1.4, 1.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5
Opera	- charakterystyka opery (elementy opery) - pojęcia: uwertura, akt, scena, aria, libretto, duet, tercet, partia chóralna - infografika „Opera” - rodzaje głosów ludzkich - twórcy opery i ich dzieła - gra na instrumentach „Marsz torreadora” - kodeks melomana, czyli zasady savoir-vivre’u podczas słuchania muzyki	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 1.7, 2.2, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5, 3.6
Od operetki do baletu i musicalu	- charakterystyka operetki - wielcy twórcy operetki i ich dzieła - ćwiczenia i zabawy wprowadzające - pojęcia: operetka, musical, balet, choreograf	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 1.7, 2.2, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5, 3.6
MODUŁ 7 – MUZYKA POTRAFI OPOWIADAĆ		
Malowanie muzyką	naśladowanie zjawisk przyrody w muzyce	1.1, 1.7,

	- o przedstawianie w muzyce treści pozamuzycznych - o muzyka w teatrze muzyka filmowa i stosowana w reklamie - o pojęcia: muzyka ilustracyjna i programowa	2.7, 2.9, 3.1, 3.5
MODUŁ 8 – MUZYKA ROZRYWKOWA		
Nowe gatunki muzyczne XX wieku – jazz	- o jazz – charakterystyka, najważniejsi twórcy - o pojęcia: <i>improwizacja, jazz-band, blues, gospel, country, swing, rock and roll, rock, pop, disco, rap</i>	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 1.7 2.2, 2.4, 2.5, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5, 3.7
Najnowsze gatunki muzyczne – dance, hip-hop, rap	- o dance, hip-hop, rap – charakterystyka, najważniejsi twórcy i wykonawcy - o pojęcia: <i>pop, disco dance, hip-hop, rap</i>	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 1.7 2.2, 2.3, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5,
Zespoły muzyczne	- o The Beatles - o ABBA - o Metallica - o Jean Michel Jarre - o pojęcia: rock, pop, heavy metal	1.1, 1.2, 1.4, 1.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5,
MODUŁ 9 – UCZYMY SIĘ GRAĆ NA INSTRUMENTACH		
Nauka gry na flecie podłużnym sopranowym/ flażolecie	- o budowa fletu podłużnego - o prawidłowa postawa podczas gry na flecie/flażolecie - o wydobywanie dźwięku	1.1, 1.2, 2.2, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3,

		3.5,
Zapoznanie się z instrumentem klawiszowym - keyboard	○ wydobywanie dźwięku ○ budowa keyboardu ○ ćwiczenia i zabawy wprowadzające	1.1, 1.2, 2.2, 2.4, 2.5. 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.5, 3.1, 3.2,
MODUŁ 10 – GRAMY NA INSTRUMENTACH /instrumenty są do wyboru przez uczniów/		
Nauka melodii: <i>„Irlandzka melodia tradycyjna”</i>	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara ○ keyboard ○ skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: <i>„Milord Swing”</i>	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara ○ keyboard ○ skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: <i>„Guantanamera”</i>	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara , keyboard, skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: <i>„Reggae Night”</i>	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara, keyboard, skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: <i>„Oczy czarne”</i>	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, ○ kołatki	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9,

	○ bębenek ○ gitara ○ keyboard ○ skrzypce	3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: „Diana”	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara ○ keyboard ○ skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: „Let,s Twist Again”	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara ○ keyboard ○ skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: „Glory, Glory Hallelujah”	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara ○ keyboard ○ skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: „Boogie Woogie”	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara ○ keyboard ○ skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: Ballada z serialu „Czterej pancerni i pies”	○ dzwonki chromatyczne ○ tamburyn, marakasy, kołatki ○ bębenek ○ gitara ○ keyboard	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7

	o skrzypce	
Nauka melodii: „Gdy się Chrystus rodzi”	- o dzwonki chromatyczne - o tamburyn, marakasy, kołatki - o bębenek - o gitara - o keyboard - o skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: „Oj, Maluśki”	- o dzwonki chromatyczne - o tamburyn, marakasy, kołatki - o bębenek - o gitara - o keyboard - o skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
Nauka melodii: „We Wish You a Merry Christmas”	- o dzwonki chromatyczne - o tamburyn, marakasy, kołatki - o bębenek - o gitara - o keyboard. skrzypce	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 2.6, 2.8, 2.9, 3.1, 3.3, 3.7
MODUŁ 11 – ĆWICZENIA UŁATWIAJĄCE ŚPIEWANIE		
Aparat głosowy. Ćwiczymy głos	- o zabawy i ćwiczenia związane z emisją głosu - o zabawy rytmiczne i improwizacje - o zasady higieny głosu	2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 2.8, 3.7
MODUŁ 12 – ŚPIEWNIK		
Hymny i pieśni patriotyczne	- o rola pieśni w historii Polski - o repertuar wybranych pieśni historycznych i patriotycznych (słuchanie, wykonywanie) - o pojęcia: patriotyzm, pieśń o charakterze hymnu	1.1, 1.2, 2.1, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Pod biało-czerwoną	o polskie symbole narodowe: hymn, godło, flaga	

flagą. Mazurek Dąbrowskiego	- o polski hymn narodowy – historia powstania, charakter - o okazywanie szacunku dla symboli narodowych - o prawidłowa postawa podczas śpiewania i słuchania hymnu	1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7
Na żołnierską nutę. Rota	- o pieśni i piosenki wojskowe: ułańskie, legionowe, partyzanckie, powstańcze - o okoliczności powstania oraz rola pieśni i piosenek wojskowych - o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek wojskowych	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.9, 3.1, 3.5, 3.7
Na żołnierską nutę. Marsz Pierwszej Brygady	- o pieśni i piosenki wojskowe: ułańskie, legionowe, partyzanckie, powstańcze - o okoliczności powstania oraz rola pieśni i piosenek wojskowych - o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek wojskowych	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.9, 3.1, 3.5, 3.7
Na żołnierską nutę. <i>Piechota</i>	- o pieśni i piosenki wojskowe: ułańskie, legionowe, partyzanckie, powstańcze - o okoliczności powstania oraz rola pieśni i piosenek wojskowych - o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek wojskowych	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.9, 3.1, 3.5, 3.7
Na żołnierską nutę. <i>Rozszumiały się wierzby płaczące</i>	- o pieśni i piosenki wojskowe: ułańskie, legionowe, partyzanckie, powstańcze - o okoliczności powstania oraz rola pieśni i piosenek wojskowych - o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek wojskowych	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.9, 3.1, 3.5, 3.7
Na żołnierską nutę. <i>Wojenko, wojenko</i>	- o pieśni i piosenki wojskowe: ułańskie, legionowe, partyzanckie, powstańcze - o okoliczności powstania oraz rola pieśni	1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.2, 2.9,

	i piosenek wojskowych ○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni	3.1, 3.5, 3.7
Piosenki turystyczne i ekologiczne. „ <i>Płonie ognisko i szumią knieje</i> ”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki turystyczne „ <i>Ogniska już dogasa blask</i> ”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki turystyczne „ <i>Płynie łódź moja</i> ”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki turystyczne „ <i>Gdzie ta keja</i> ”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki o porach roku. „ <i>Żeby były już wakacje</i> ”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki o porach roku. „ <i>Lato, lato</i> ”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1,

		3.2, 3.3, 3.7
Piosenki o porach roku. „Za nami wakacje”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki o porach roku. „Jesień radość niesie”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Kolędy, piosenki zimowe „Cicha noc”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Kolędy, piosenki zimowe „Przybieżeli do Betlejem”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
piosenki zimowe „Dzień jeden w roku”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki zimowe. „Pierwszy śnieg”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki okazjonalne.	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni	1.1, 1.2, 1.3,

„Samba dla Pani, dla Pana”	i piosenek	1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki okazjonalne. „ Piosenka ekologiczna”	o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki do tańca. „Familijny blues”	o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki do tańca. „Karnawał w Rio”	o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki do tańca. „Szkolny rock and roll”	o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Kanony. „Biją dzwony”	o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Kanony. „Szukamy przyjaciół”	o słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7,

		2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Kanony. „Śpiewaj, wesel się”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Kanony. „Piosenkę zanućmy”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki różne. „Jak szybko mijają chwile”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki różne. „Odpowie ci wiatr”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki różne. „My, Cyganie”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9,

		3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki różne. „Uśmiech”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7
Piosenki różne. „My Bonnie”	○ słuchanie i śpiewanie wybranych pieśni i piosenek	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.7, 2.2,2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7

"Urządźmy wszystko tak, aby dziecku udało się realizować swoje pomysły... Z odrobiną sukcesu, zachęty i zaufania, w sprzyjającym środowisku dziecko może dotrzeć aż do krańców świata."

Celestyn Freinet

V. Sposoby osiągania celów edukacyjnych

W nowoczesnej szkole kontakty nauczyciela z uczniami powinny polegać na rozumnie pojętym partnerstwie, w którym dzieci, współdziałając z nauczycielem, będą czuły, że są na równi z nim odpowiedzialne za wyniki nauczania i wychowania. Realizacja programu - „Dziecko - odkrywca zaczarowanego świata muzyki” wymaga zastosowania przez nauczyciela różnorodnych form, technik oraz metod pracy z uczniami, które pragnę w tym rozdziale zaprezentować. Wiele z nich jest zaczerpniętych z pedagogiki C. Freineta. Ważne jest również dostosowanie wymagań do poziomu uzdolnień i predyspozycji poszczególnych uczniów. Powinno ono dotyczyć głównie zastępowania jednych zadań innymi, np.: wymóg zaśpiewania utworu można zastąpić wymogiem wyrecytowania słów; uczeń, który nie jest w stanie grać na instrumencie może akompaniować na instrumencie łatwiejszym lub rozpoznawania instrumentów. Należy także pamiętać, aby pierwsze lekcje w nowym roku szkolnego poświęcić na szczegółowe omówienie procedur osiągania celów edukacyjnych. Uczniowie muszą dokładnie znać i rozumieć zasady pracy na lekcji muzyki, aby móc je właściwie wypełniać. Nowatorską propozycją jest przygotowanie takiego 'kontraktu' z zasadami współpracy wspólnie z uczniami, którzy dzięki takiemu działaniu nabywają przekonanie, że mogą mieć realny wpływ na swój proces edukacyjny, za który biorą pełną odpowiedzialność podpisując się pod nim własnoręcznym podpisem. Ważnym czynnikiem, który pomoże dzieciom osiągać znakomite sukcesy edukacyjne jest rzetelna wiedza nauczyciela o swoich wychowankach.

Aby ją zdobyć można na początku i końcu roku szkolnego przeprowadzić ankietę wśród uczniów, w której mogliby się wypowiedzieć na temat - czym dla nich jest muzyka, jak radzą sobie z trudnościami w uczeniu się oraz w jaki sposób szukają pomocy. Mogą się również wypowiedzieć na temat systemu oceniania na muzyce i sposobu korzystania z podręcznika oraz stawianych im wymagań przez nauczyciela. Wyniki ankiety będą służyć dalszemu doskonaleniu warsztatu pracy nauczyciela w dostosowaniu wymagań i sposobu pracy, w którym uwzględniłby indywidualne potrzeby uczniów, które z roku na rok są nieco inne.

- o **Lekcja muzyki** - Podstawowym celem lekcji muzyki jest rozbudzenie zapału do tej dziedziny sztuki. Dlatego zajęcia powinny się opierać na

różnych formach kontaktu z muzyką. Każda lekcja powinna być przemyślana krok po kroku i prowadzona we właściwym tempie. Atrakcyjność oraz płynność prowadzonych zajęć ma ogromny wpływ na motywację i zaangażowanie uczniów. Bardzo ważne jest zaplanowanie każdej jednostki lekcyjnej w taki sposób, aby wystąpiło w niej jak najwięcej form aktywności muzycznej uczniów, takich jak: śpiew, gra na instrumentach, percepcja muzyki, tworzenie muzyki, ruch przy muzyce.

- **Pracownia muzyczna** - Należy także wspomnieć o warunkach, w których odbywają się zajęcia. Od nich bowiem zależy atrakcyjność przeprowadzonych lekcji. Pracownia muzyczna powinna mieć odpowiedni klimat, żywe kolory ścian, miejsce do zabaw ruchowych, lustra do ćwiczeń emisyjnych i rytmiki. Dobrze by było, gdyby znajdowały się w niej:
 - Internet, tablica interaktywna, sprzęt DVD, komputer i rzutnik multimedialny
 - pianino lub inny instrument klawiszowy
 - instrumenty perkusyjne o określonej i nieokreślonej wysokości dźwięku
 - kamerton, metronom
 - płyty CD z utworami muzycznymi, kasety wideo z fragmentami koncertów, przedstawień itp.
 - tablica z pięciolinia, tablice muzyczne (portrety kompozytorów, instrumenty)
 - każdy uczeń powinien mieć własny flet lub flażolet
- **Nauka śpiewu** - Od klasy IV nauczyciel może już wraz z uczniami dokonywać doboru pieśni, utworów do słuchania, instrumentów do akompaniamentu perkusyjnego oraz omawiać sposób ich wykorzystania. Ucząc piosenek, powinien się zastanowić, jakie trudności mogą one sprawić. Naukę śpiewu można połączyć z ćwiczeniami wokalnymi, wiadomościami teoretycznymi, muzykowaniem, a także ze słuchaniem muzyki. Gra na instrumentach to ważna forma aktywności muzycznej. Trzeba pamiętać o zróżnicowanym stopniu umuzykalnienia uczniów, aby ich nie zniechęcić do podejmowania próby grania na instrumencie.
- Ponadto uczniowie mogą tworzyć proste układy choreograficzne. Stąd na lekcji znajdą się również elementy rytmiki.

Wybór procedur osiągania celów edukacyjnych będzie zależny w znacznej mierze od przygotowania i osobowości nauczyciela muzyki. Każdy bowiem nauczyciel uczy trochę inaczej, kładzie nacisk na inne aspekty twórczości, posiada zróżnicowaną umiejętność grania na instrumentach. Uczy w dużym stopniu „sobą”. Jeśli lepiej pozna siebie i swoich uczniów to jego zaangażowanie niejednokrotnie da więcej, niż najlepsze techniki skutecznego nauczania.

*"Przywróćcie prawo pierwszeństwa takim wartościom jak -
odczuwanie, przeżywanie, tworzenie i rozumienie,
uspołecznianie, miłość i życie..."*

Wpuście do klasy słońce, otwórzcie dzieciom usta."

Celestyn Freinet

VI. METODY I TECHNIKI SKUTECZNEGO NAUCZANIA:

- **DOŚWIADCZENIA POSZUKUJĄCE** - Technika oparta na zamierzonym, celowym i ukierunkowanym działaniu dziecka. Czyni go odkrywca zaczarowanego świata muzyki, który planuje swoją „podróż w nieznane”, zbiera materiał badawczy, szuka rozwiązań, wyciąga wnioski. Pracując tą metodą mały odkrywca zaspokaja swoją ciekawość poznawczą i potrzebę kreatywności. Metodą tą może pracować jedno dziecko, bądź grupa, w której byłiby uczniowie o większych potrzebach edukacyjnych, dla których powinno się znaleźć działanie, przynoszące satysfakcję sukcesu.

Przykład:

Temat: „*Kultura ludowa naszego regionu, przyspiewki naszych dziadków*”. Uczeń ma za zadanie zebrać materiał badawczy /np. nagrać linię melodyczną na dyktafon, przygotować filmową mini etiudę, wywiad itp./ i na jego podstawie napisać wypracowanie, które oparte będzie na jego doświadczeniach poszukujących.

- **FISZKI PROBLEMOWE i AUTOKREATYWNE** – Metoda pozwalająca uczniowi, który zrealizował zadanie dla całej klasy, wykorzystać pozostały czas do wykonania dodatkowego zadania. Fiszki problemowe polegają najczęściej na wykonaniu jednego zadania, w określonym czasie, przy użyciu dostępnych materiałów i w razie konieczności z pomocą nauczyciela. Daje to dziecku możliwość pracy we własnym tempie oraz wdraża do samokontroli. Fiszki autokreatywne polegają na wykonaniu zadań i samo sprawdzeniu, czy zadanie zostało wykonane poprawnie.

- **PRACA Z WYKORZYSTANIEM MATERIAŁÓW Z PORTALU Schoralis.pl**
Użycie nowoczesnych technologii na lekcjach muzyki wzbudza w uczniach ciekawość poznawczą i chęć spróbowania czegoś nowego. W ten sposób dziecko nie tylko szuka i poznaje nowe wiadomości, ale również ćwiczy umiejętność posługiwania się komputerem.
- **PROJEKT EDUKACYJNY** – Metoda integrująca wiedzę z różnych przedmiotów. Nastawiona jest na jednorazowy wysiłek uczniów, którzy znają zasady prezentacji przedsięwzięcia, które uwzględnia korelację między przedmiotową, rozwija indywidualne zainteresowania, uczy współdziałania w grupie oraz pozwala poznać własne możliwości. /załącznik 7/

Przykład:

Zorganizowanie *Szkolnej Watry Wędrującej* w okresie świąt Bożego Narodzenia, podczas której uczniowie będą prezentować swoje prace długoterminowe na temat - „Polskie tradycje świąteczne”. Przygotowany będzie „Wieczór kolęd i pastorałek”, odgrywane będą Jasełka szkolne dla rodziców i mieszkańców danej miejscowości. Kolejnym zadaniem do zrealizowania może być konkurs wiedzy na powyższy temat.

- **SPRAWNOŚCI** - To technika, która motywuje dzieci do aktywnego działania i samodzielności, pomaga przełamywać barierę strachu, uczy współpracy oraz podnosi własną samoocenę. Przy zdobywaniu sprawności musi być jasno określony regulamin przedstawiający kolejne etapy dochodzenia do niej. Dużą zaletą tej techniki jest to, że można zdobywać sprawność indywidualnie, zespołowo lub grupowo. Prezentacja sprawności powinna odbywać się w sposób uroczysty, dzięki czemu dziecko wie, że jego trud został doceniony, a ono odniosło sukces.
- **PORTFOLIA - GROMADZENIE INFORMACJI** - ma zastosowanie np. przy omawianiu rodzajów muzyki, ważnych faktów z życia kompozytorów, charakterystyce regionów folklorystycznych i muzyki innych narodów. Dzieci tworzą na cały rok szkolny specjalne teczki, w których gromadzą materiały dotyczące tematów zadanych przez nauczyciela. Raz w miesiącu są prezentowane na forum klasy. Źródłem informacji jest biblioteka szkolna, komputer z dostępem do Internetu, prasa, telewizja a także rozmowy z rówieśnikami i dorosłymi. Zbierając potrzebne materiały dziecko zapisuje uzyskane informacje w formie notatek, które prezentowane są na koniec miesiąca. Przez taki sposób poznawania wiedzy uczeń musi sam być odpowiedzialnym za to, co udało mu się zgromadzić. Zadaniem nauczyciela jest tylko wskazać źródła, które dziecko może wykorzystać.

- **NA DOBRY POCZĄTEK** - To metoda polegająca na tym, że uczniowie otrzymują zadanie do wykonania zaraz na początku lekcji. Jego celem jest wypełnienie czasu do momentu, gdy nauczyciel rozpocznie nowy temat.

Przykłady:

- przygotowanie w parach „mini” koncertu życzeń
 - napisanie krótkiego tekstu swobodnego na zadany temat, do którego będzie można nawiązać w trakcie zajęć
 - sprawdzenie zadania domowego w małych grupach
-
- **BURZA MÓZGÓW** - można zastosować np. przy omawianiu budowy okresowej utworów, różnicy między mazurem, a mazurkiem, muzyki ilustracyjnej i programowej.
 - **PLAKAT** - Trwały produkt pracy ucznia, który można powiesić na wystawce. Jego zadaniem jest motywowanie i dowartościowanie wysiłków ucznia. Poza tym jest to ciekawa forma podsumowująca zdobytą wiedzę.
 - **SCENKI MUZYCZNE** - można zastosować przy realizacji tematów z muzyki programowej oraz ilustracyjnej.
 - **DRAMA, ELEMENTY PANTOMIMY** - sprawdza się w tematyce dotyczącej opery, baletu, operetki czy musicalu.
 - **KONKURSY MUZYCZNE, FESTIWALE PIOSENKI POLSKIEJ I ANGIELSKIEJ.**
NAUKA W PLENERZE W FORMIE TEATRU ULICZNEGO /załącznik 11/
 - **PREZENTACJE MUZYCZNE** - można zastosować np. przy realizacji tematów „Regiony folklorystyczne”, „Epoki i ich twórcy”, „Rodzaje muzyki”.
 - **DYSKUSJE** - można zastosować np. przy realizacji tematów „O muzyce rozrywkowej”, „Czy muzyka może opowiadać”, „Opowieść o wielkich kompozytorach”, a także przy omawianiu tematyki dotyczącej tańców, muzyki innych narodów czy muzyki filmowej. Zaletą tej metody jest to, że pozwala dyskutantom na swobodę wyrażania własnych opinii i swojego stanowiska.
 - **PREZENTACJE MULTIMEDIALNE** - można zastosować przy omawianiu rodzajów muzyki, kompozytorów, charakterystyce regionów folklorystycznych, gatunków i zespołów muzycznych.
 - **GRY I ZABAWY MUZYCZNE** - Nauka przez zabawę przynosi zadowolenie szczególnie uczniom słabszym. Stanowi element ożywiający zainteresowanie przedmiotem. Podczas gry nauczyciel obserwuje zachowanie uczniów, których delikatnie naprowadza na właściwe tory myślenia. Ta forma pracy

uczy: odpowiedzialnego zachowania społecznego, wpływa na wytworzenie więzi. Dziecko przyjemnie spędza czas, ćwicząc umiejętności zdobyte na lekcjach muzyki.

- **PRACA DŁUGOTERMINOWA** – Metoda przeznaczona do pracy z uczniem zdolnym, który przez cały rok szkolny prowadzi badania i gromadzi informacje na wybrany przez siebie temat. Wykorzystuje w tym celu różne źródła informacji. Zgromadzony materiał przedstawia nauczycielowi podczas indywidualnych konsultacji, podczas których otrzymuje kolejne wskazówki do pracy. Owoc swojej pracy przedstawia na forum szkoły, podczas spotkania zorganizowanego dla uczniów, którzy postanowili w ten sposób pogłębiać swoją wiedzę.

Pochwalcie najskromniejsze dzieło najskromniejszego z waszych uczniów. Wtedy odczujecie jak duma z dobrze wykonanej pracy zapali waszych małych robotników."

Celestyn Freinet

VII. Kryteria oceniania i metody sprawdzania osiągnięć ucznia

Muzyka, jako przedmiot artystyczny, wymaga specyficznych sposobów oceniania i monitorowania osiągnięć ucznia. Ocena stanowi bowiem ważny element w procesie nauczania. Nie może być stawiana pochopnie i bez zastanowienia. Przy ocenianiu nauczyciel powinien brać pod uwagę wysiłek dziecka – ‘odkrywcy’ wkładany podczas realizacji zadań oraz jego zaangażowanie w poszukiwanie świata, którego jeszcze dobrze nie poznał. Jeżeli nauczyciel zapomni o tej podstawowej zasadzie i nie będzie tego robił zatrzyma dziecko w działaniu, a nawet całkowicie go zniechęci do podejmowania twórczego wysiłku odkrywania jakże pięknego i „zaczarowanego świata muzyki”. Młody ‘odkrywca’ stanie się głuchy na dźwięki kształtujące jego umiejętność słuchania, która wpływa na jakość komunikacji dziecka z otoczeniem zarówno w procesie edukacyjnym, jak i w każdej sytuacji życiowej. Jest ważne, aby w tym okresie kształtowania się osobowości uczniów edukacja muzyczna nie tylko rozwijała muzyczne zdolności, umiejętności, estetyczną wrażliwość na piękno muzyki, ale i sprzyjała rozbudzaniu świadomości walorów kultury muzycznej własnego regionu, dorobku polskiej kultury muzycznej w tradycji i współczesności, także wartości dzieł światowej kultury muzycznej stanowiących kanon arcydzieł. Dlatego warto, na początku każdego roku szkolnego, szczegółowo przeanalizować z uczniami zasady i kryteria oceniania oraz omówić z nim narzędzia pomiaru poziomu zdobytej wiedzy i umiejętności. W ten sposób uczeń ma możliwość zorientowania się w oczekiwaniach nauczyciela wobec niego. Może też poprosić o wyjaśnienie pojęć, których nie rozumie. Trzeba bowiem pamiętać, że celem oceniania pracy dziecka jest przede wszystkim uświadomienie mu faktu, iż posiada umiejętności, które są już ukształtowane na bardzo wysokim poziomie, ale są również i takie, które wymagają udoskonalania. Należy pamiętać też o tym, aby każda informacja zwrotna wskazywała uczniowi jego mocne i słabe strony w taki sposób, aby czerpał z oceny satysfakcję z osiągnięć i miał motywację do rozwijania umiejętności, których jeszcze w zadawalającym stopniu nie opanował.

Ocenie podlegają:

a) Umiejętności w zakresie:

- śpiewu i gry na instrumentach
- poziomu wiedzy i umiejętności tworzenia różnych form ekspresji i aktywności muzycznej
- umiejętność stosowania podstawowych pojęć muzycznych w wypowiedziach o muzyce
- tworzenia wypowiedzi o muzyce (np. na temat utworów)

b) Wiedza o muzyce:

- opanowanie wiedzy w zakresie wybranych tematów
- znajomość podstawowych pojęć muzycznych
- wiadomości o kompozytorach
- wiadomości o wykonawcach muzyki (soliści, duety, chóry zespoły, orkiestry)
- opanowanie zagadnień z zakresu kultury muzycznej

c) Postępy oraz zaangażowanie i wkład pracy w działania muzyczne:

- umiejętność pracy w zespole (współpraca, pomoc)
- zaangażowanie w podejmowane działania
- kreatywność i prezentacja własnych dokonań
- podejmowanie dodatkowych działań (przynależność do chóru szkolnego, udział w konkursach, festiwalach)

Narzędzia pomiaru:

- zeszyt przedmiotowy
- sprawdziany i testy
- odpowiedzi ustne
- zadania domowe
- prezentacje multimedialne
- referaty
- analizy utworów muzycznych
- **sprawności** – zadania wykonane przez ucznia, które ukazują szczególne umiejętności dziecka, wykonane zgodnie z regulaminem określonym przez nauczyciela. Są dla dziecka mobilizacją do sprawdzenia samego siebie, jaką umiejętność ma najlepiej opanowaną. Sprawność może dotyczyć np. wykonania mini encyklopedii o słynnych kompozytorach, folklorze, instrumentach itp. Każda uzyskana sprawność jest prezentowana na forum klasy lub szkoły w terminie uzgodnionym z nauczycielem.

Kryteria wymagań z muzyki w klasach 4 – 6 na poszczególne oceny:

- Stopień **celujący** otrzymuje uczeń, który posiada wiedzę w zakresie bardzo wykraczającym poza obowiązkowe wymagania programowe, systematycznie pracuje, a jego zasób wiedzy i umiejętności wskazuje na określone uzdolnienia, umożliwiające rozwiązanie wielu nietypowych problemów praktycznych i teoretycznych, jest twórczy i rozwija swoje uzdolnienia, uczestniczy w konkursach i olimpiadach i odnosi w nich sukcesy na szczeblu gminnym, powiatowym, wojewódzkim, krajowym i zajmuje od I do IV miejsca.

Uczeń :

- wykazuje się wiedzą muzyczną wykraczającą poza program
 - swobodnie posługuje się terminologią muzyczną
 - zna sylwetki i charakteryzuje twórczość słynnych kompozytorów
 - ma szeroką wiedzę na temat folkloru regionu, w którym mieszka
 - bezbłędnie rozpoznaje różne utwory muzyczne
 - rozpoznaje dźwięki poszczególnych instrumentów muzycznych
 - śpiewa prawidłowo pod względem intonacyjnym, z poprawną dykcją
 - gra swobodnie na różnych instrumentach
 - tworzy kompozycje rytmiczne i melodyczne
 - wykonuje kroki różnych tańców
 - orientuje się w wydarzeniach muzycznych swojej miejscowości, kraju
 - dyskutuje na tematy związane z muzyką, kolekcjonuje dzieła muzyczne
 - bierze aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły
 - przygotowuje i przedstawia prezentacje multimedialne
 - reprezentuje szkołę podczas konkursów muzycznych, festiwali – osiąga sukcesy w konkursach, przeglądach lub ma inne porównywalne osiągnięcia
 - wykorzystuje wiedzę zdobytą w pozalekcyjnych zajęciach muzycznych (należy do chóru szkolnego, zespołu instrumentalno-wokalnego)
 - pracuje samodzielnie i dba o bardzo dobrą realizację zadań
 - jest zawsze starannie przygotowany do zajęć
 - jest życzliwy, kulturalny, zdyscyplinowany
 - stosuje nietypowe rozwiązania, wykazuje zapał twórczy
- Stopień **bardzo dobry** otrzymuje uczeń, który opanował wiedzę określoną w podstawie programowej i swobodnie nią dysponuje, zasób wiedzy i umiejętności pozwala uczniowi zastosować posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach typowych.

Uczeń :

- rozpoznaje brzmienie większości instrumentów
- śpiewa prawidłowo indywidualnie i w grupie

- gra na wybranych instrumentach
 - wykonuje kroki podstawowych tańców
 - tworzy własne kompozycje muzyczne
 - wykazuje dużą aktywność podczas ćwiczeń i zabaw muzycznych
 - pracuje samodzielnie oraz dba o bardzo dobrą realizację zadań
 - jest zawsze starannie przygotowany do zajęć
- Stopień **dobry** otrzymuje uczeń, który opanował treści przewidziane w podstawie programowej, poprawnie stosuje nabyte wiadomości i umiejętności wykorzystując je do rozwiązywania typowych zadań i problemów.

Uczeń :

- przyswoił zdecydowaną większość wiadomości objętych programem
 - zna sylwetki omawianych kompozytorów
 - rozpoznaje charakterystyczne fragmenty wysłuchanych wcześniej utworów
 - rozpoznaje brzmienie instrumentów
 - śpiewa w grupie z właściwą postawą śpiewaczą
 - gra proste kompozycje melodyczne na wybranym instrumencie
 - próbuje tworzyć własne kompozycje muzyczne
 - wykazuje dużą aktywność podczas ćwiczeń i zabaw muzycznych
 - jest przygotowany do lekcji, choć zdarza mu się nieprzygotowanie
 - zazwyczaj pracuje samodzielnie, a trudności pokonuje przy pomocy nauczyciela
- Stopień **dostateczny** otrzymuje uczeń, który opanował treści i umiejętności przewidziane w podstawie programowej w stopniu wystarczającym, posiada umiejętności odtwarzania zdobytych wiadomości, ale wymaga wsparcia nauczyciela w zakresie poprawności ich zastosowania.

Uczeń :

- przyswoił większość wiadomości objętych programem
- rozpoznaje melodie najpopularniejszych utworów
- rozpoznaje brzmienie podstawowych instrumentów
- śpiewa w grupie
- gra proste melodie na instrumentach perkusyjnych
- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniach i zabawach muzycznych
- systematycznie przychodzi na lekcje, chociaż często jest nieprzygotowany
- ma braki w wiadomościach
- niechętnie podejmuje prace samodzielne
- ma trudności z realizacją ćwiczeń

- Stopień **dopuszczający** otrzymuje uczeń, który opanował treści i umiejętności określone w podstawie programowej w stopniu ograniczonym, jednak jest w stanie rozwiązać zadanie o elementarnym stopniu trudności.

Uczeń :

- w niewielkim stopniu przyswoił wiadomości objęte programem
 - wymienia grupy instrumentów
 - śpiewa w grupie
 - podejmuje próby grania prostych melodii na instrumentach perkusyjnych
 - wykonuje ćwiczenia oraz uczestniczy w zabawach muzycznych
 - nie przeszkadza w prowadzeniu zajęć, chociaż jest bierny
 - wykazuje niewielkie zainteresowanie przedmiotem
- Stopień **niedostateczny** otrzymuje uczeń, który nie opanował treści zawartych w podstawie programowej w sposób pozwalający na kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia.

Uczeń :

- nie opanował podstawowych wiadomości objętych programem
- nie bierze czynnego udziału w zajęciach
- nie jest przygotowany do lekcji
- lekceważy przedmiot
- spóźnia się na lekcje
- przeszkadza w prowadzeniu zajęć
- opuszcza bez usprawiedliwienia godziny lekcyjne

Bibliografia

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla poszczególnych typów szkół.
2. Freinet Celestyn, *"Niezmienne prawdy pedagogiczne"*, Polskie Stowarzyszenie Animatorów Pedagogiki C. Freineta, Otwock – Warszawa 1993
3. Helena Semenowicz, *"Freinet w Polsce"*, Polskie Stowarzyszenie Animatorów Pedagogiki C. Freineta, Gniezno 2009.
4. Gęca L., Szpunar J., *Tańczymy razem. Formy integracyjne i sceniczne wybranych tańców narodowych i regionalnych*, PSPZ KLANZA, 1995
5. Paul Black, Christine Harrison, Clare Lee, Bethan Marshall, Dylan Wiliam, *"Jak oceniać, aby uczyć?"* CEO, Warszawa 2006.
6. Merrill Harmin, *"Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki?"* CEO, Warszawa 2004.
7. Brzozowska M., Kuczkiewicz M., E. J-Dalcroze i jego rytmika, WSiP, Warszawa 1991
8. Ławrońska R., *Muzyka i ruch*, WSiP, Warszawa 1988
9. Trześniowski R., *Gry i zabawy ruchowe*, WSiP, Warszawa 1995
10. Stanisław Dylak, *Wprowadzenie do konstruowania szkolnych programów nauczania*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2002

ZAŁĄCZNIK 1

PRZYKŁADOWY KONTRAKT

Na początku każdego roku szkolnego nauczyciel wspólnie z uczniami ustala zasady współpracy i oceniania /kontrakt/, według którego będzie przebiegała roczna współpraca. Kontrakt może przyjąć następującą postać:

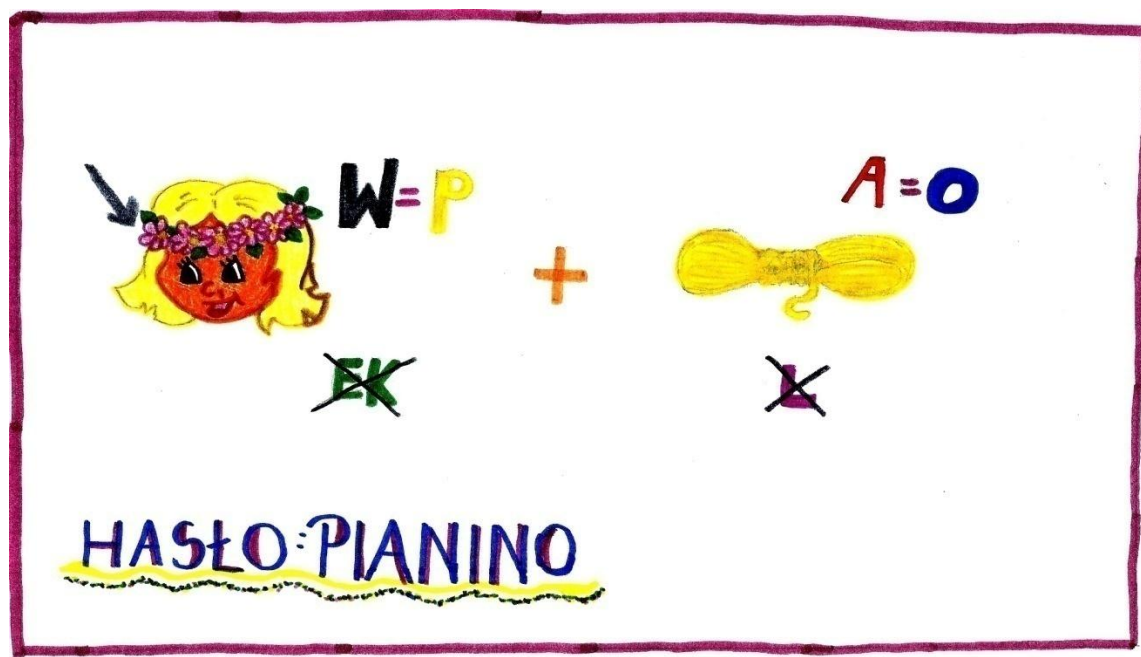
1. Każdy uczeń jest oceniany zgodnie z zasadami sprawiedliwości
2. Każdy uczeń powinien otrzymać w semestrze minimum 3 oceny
3. Każdy uczeń ma obowiązek prowadzić zeszyt przedmiotowy
4. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie do lekcji. Prawo zgłoszenia nieprzygotowania nie dotyczy zapowiedzianych powtórzeń i sprawdzianów.
5. Udział i osiągnięcia w konkursach przedmiotowych mogą spowodować, że ocena semestralna będzie o pół lub o cały stopień wyższa
6. Po zakończeniu każdego działu nauczyciel dokonuje sprawdzenia wiadomości
7. Praca klasowa, test powinny być zapowiedziane i zapisane w dzienniku lekcyjnym przynajmniej z tygodniowym wyprzedzeniem
8. Odpowiedzi ustne i kartkówki nie muszą być zapowiadane
9. Prace klasowe, testy są obowiązkowe dla każdego ucznia
10. Kartkówka i odpowiedź ustna obejmują zakres 3 ostatnich lekcji
11. Uczeń jest zobowiązany znać zagadnienia z wcześniejszego materiału
12. W przypadku niepisania pracy klasowej, sprawdzianu, testu lub odmowy odpowiedzi uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną
13. Na ocenę z odpowiedzi bądź sprawdzianu pisemnego ma wpływ poza wiedzą również poprawna polszczyzna, estetyka zapisu
14. Uczeń ma prawo poprawiać każdą pracę klasową pisaną w planowanym terminie. Termin (do dwóch tygodni od ogłoszenia wyników z pracy klasowej) i forma poprawy ustalone są przez nauczyciela. Uczeń nieobecny na pracy klasowej z przyczyn usprawiedliwionych ma obowiązek zaliczyć ją w terminie uzgodnionym z nauczycielem
15. Kartkówki i odpowiedzi ustne będą się odbywały w zależności od potrzeb
16. W semestrze odbędą się: co najmniej jedna praca klasowa, jedna kartkówka i jedna odpowiedź ustna

ZAŁĄCZNIK 2

PRZYKŁAD WIZUALIZACJI

Nauczyciel korzysta z różnorodnych form wizualizacji pojęć i terminów muzycznych (np. prezentacje, śpiewanki, ilustracje, rebusy, komiksy itp.) w celu zwiększenia zainteresowania uczniów przedmiotem.

Prace ucznia wykonane na lekcji muzyki:

**Przykład wizualizacji
na temat „Instrumenty muzyczne”**

**Wizualizacja:
„Instrumenty muzyczne”**

Prace dzieci

EKSPRESJA TANECZNA

Taniec jest jedną z najstarszych form ruchowych uprawianych przez człowieka. Rozwija poczucie rytmu i uwrażliwia na muzykę.

Ruch przy muzyce w klasach IV – VI

Uczniowie doskonalą poznane kroki i figury taneczne wybranych tańców narodowych, regionalnych i towarzyskich oraz uczą się nowych układów tanecznych: poloneza, krakowiaka, wybranego tańca regionalnego oraz towarzyskiego.

EKSPRESJA TANECZNA

„Polskie tradycje sobótkowe”

**Taniec panien
z wiankiem**

Taniec czarownic

PROJEKT EDUKACYJNY „Muzyka różnych narodów”

Każda klasa pracowała metodą projektu, który zakończył się prezentacją na szkolnym korytarzu swoich poszukiwań związanych z ciekawymi kulturami innych narodów.

PROJEKT EDUKACYJNY „Wędrująca Watra Szkolna”

Metoda integrująca wiedzę z różnych przedmiotów. Nastawiona jest na jednorazowy wysiłek uczniów, którzy znają zasady prezentacji przedsięwzięcia, które uwzględnia korelację między przedmiotową, rozwija indywidualne zainteresowania, uczy współdziałania w grupie oraz pozwala poznać własne możliwości.

Przykład:

Zorganizowanie *Szkolnej Watry Wędrującej* w okresie świąt Bożego Narodzenia, podczas której uczniowie będą prezentować swoje prace długoterminowe na temat - „Polskie tradycje świąteczne”. Przygotowany będzie „Wieczór kolęd i pastorałek”, odgrywane będą Jasełka szkolne dla rodziców i mieszkańców danej miejscowości. Kolejnym zadaniem do zrealizowania może być konkurs wiedzy na powyższy temat.

ZAŁĄCZNIK 8

Muzyka to nie tylko granie, śpiewanie, ruch.
To także emocje, które towarzyszą każdemu zetknięciu się z nią.

SCENARIUSZ

**PROJEKT EDUKACYJNY PRZEDMIOTOWY
„NASI EUROPEJSCY MUZYCZNI PARTNERZY”
REALIZOWANY PRZEZ UCZNIÓW
ze szkoły**

MUZYKA

Rodzaj projektu: **między-klasowy**

Temat projektu: **„ABC muzyki” - Rumunii, Walii, Hiszpanii, Włoch, Turcji i Polski**

Cele ogólne:

- Zdobycie wiadomości z zakresu muzyki w krajach naszych partnerów.
- Przygotowanie materiałów do broszury „ABC MUZYKI PARTNERÓW COMENIUSA”

Cele szczegółowe:

Uczeń pozna:

- Najważniejszych kompozytorów krajów partnerskich i ich najważniejsze dzieła
- Charakterystyczne tańce krajów partnerskich
- Typowe instrumenty dla danego kraju partnerskiego
- Charakterystyczny folklor danego kraju

Uczeń zaprezentuje zdobytą wiedzę:

- Na kartach pracy, które będą częścią broszury „ABC...”
- Uczeń zaśpiewa hymn Comeniusa

Skład zespołu:

- Klasa I:
- Klasa II:
- Klasa III:
- Klasa IV:
- Klasa V:
- Klasa VI:

Planowane etapy realizacji projektu:

- Przedstawienie tematu
- Przydział zadań
- Wspólne ustalenie terminów realizacji
- Ustalenie terminów konsultacji
- Dobór formy realizacji zadania
- Zasady oceny pracy
- Prezentacja wypracowanych zadań

Główne zadania przydzielone uczniom:

- Kompozytorzy
- Taniec
- Instrumenty
- Folklor
- Ciekawostki muzyczne

- **Działania uczniowskie:** Uczniowie wykonują swoje zadania na temat wylosowanego przez klasę kraju partnerskiego.

ZADANIE 1.

- A) Poszukaj w Internecie, w encyklopediach, w podręcznikach informacji na temat ważniejszych **kompozytorów** i zredaguj te informacje na kartkach A- 4.
- B) Wykonaj ilustrację do zadania A -korzystając z różnych technik plastycznych.
- C) Termin: **21 - 25 III 2011r.**
- D) Informacje o wykonaniu zadania: **28 III 2011r.**

ZADANIE 2.

Poszukaj, w różnych źródłach wiedzy, informacji na temat **charakterystycznych tańców swojego kraju partnerskiego** i zredaguj te informacje na kartkach A- 4.

- A) Wykonaj ilustrację do zadania A - korzystając z różnych technik plastycznych.
/blok techniczny – A4/
- B) Na kartce A - 4 przygotuj małą galerię zdjęć na powyższy temat
- C) Termin: **28 III – 1 IV 2011r.**
- D) Informacje o wykonaniu zadania: **4 IV 2011r.**

ZADANIE 3.

Poszukaj, w różnych źródłach wiedzy, informacji na temat **typowych instrumentów swojego kraju partnerskiego** i zredaguj te informacje na kartkach A- 4.

- A) Wykonaj ilustrację do zadania A - korzystając z różnych technik plastycznych
/blok techniczny – A4/
- B) Na kartce A - 4 przygotuj małą galerię zdjęć na powyższy temat
- C) Termin: **4 - 8 IV 2011r.**
- D) Informacje o wykonaniu zadania: **11IV 2011r.**

ZADANIE 4.

Poszukaj, w różnych źródłach wiedzy, informacji na temat **folkloru swojego kraju partnerskiego** i zredaguj te informacje na kartkach A- 4.

- A) Wyszukaj **ciekawostki kulturalne** na temat swojego kraju partnerskiego i zredaguj je na kartkach A-4
- B) Wykonaj ilustrację do zadania A i B - korzystając z różnych technik plastycznych
/blok techniczny – A4/
- C) Na kartce A - 4 przygotuj małą galerię zdjęć na powyższy temat
- D) Termin: **11- 15 IV 2011r.**
- E) Informacje o wykonaniu zadania: **18 IV 2011r.**

Zasady oceniania prac: Podczas składania informacji o wykonaniu zadań uczniowie odpowiadają na pytania:

- Co i jak zrobili?
- Co stanowiło dla nich trudność i jak ja pokonali?
- Czego się nauczyli?

Kryteria oceny przydzielonych zadań:

- Każdy zespół za wykonane zadanie otrzyma ocenę z przedmiotu,
- Zdobyta ocena wypracowana jest na podstawie punktacji.

Punkty za zadanie:

- Zadanie wykonane na temat – 3 pkt.
- Graficzna oprawa – 3 pkt.
- Estetyka wykonanych prac – 3 pkt.
- Wykonanie pracy w terminie – 3 pkt.
- Zaangażowanie zespołu – 3 pkt.
- Ciekawa prezentacja – 3 pkt.
- Łącznie 18 pkt.

Przedział ocen:

- Cel – 18
- bdb – 15 – 17
- db – 12 – 14
- dst – 9 – 11
- dop – 6 – 8
- ndst. – 0 – 5

ZAŁĄCZNIK 10

FISZKI PRZEWODNIE „Abc Muzyki” - Rumunii, Walii, Hiszpanii, Włoch, Turcji i Polski

Imię i nazwisko ucznia, klasa:

FISZKA PRZEWODNIA nr 1		
zadanie	TEMAT: Ważniejsi kompozytorzy kraju partnerskiego	Źródło informacji
1.	Wyszukaj informacji na temat ważniejszych kompozytorów	Internet, wikipedia, pomoc rodziców, inne źródła informacji materiały papiernicze, Pomoc nauczyciela
2.	Narysuj, wydrukuj lub zeskanuj wybrane przez Ciebie grafiki dotyczące wybranych przez Ciebie kompozytorów.	
3.	Sporządź krótką informację nt. wybranych przez ciebie kompozytorów	
4.	Wszystkie informacje przygotuj na kartkach A4 – które będą stronami albumu pt. „ABC MUZYKI krajów partnerskich”	
TERMIN KONSULTACJI: 28 III 2011, poniedziałek po siódmej lekcji		

Imię i nazwisko ucznia, klasa:

FISZKA PRZEWODNIA nr 2		
zadanie	TEMAT: Charakterystyczne tańce kraju partnerskiego	Źródło informacji
5.	Wyszukaj informacji na temat charakterystycznych tańców	Internet, wikipedia, pomoc rodziców, inne źródła informacji materiały papiernicze, Pomoc nauczyciela
6.	Narysuj, wydrukuj lub zeskanuj wybrane przez Ciebie grafiki dotyczące wybranych przez Ciebie tańców	
7.	Sporządź krótką informację nt. wybranych przez ciebie tańców	
8.	Wszystkie informacje przygotuj na kartkach A4 – które będą stronami albumu pt. „ABC MUZYKI krajów partnerskich”	
TERMIN KONSULTACJI: 4 IV 2011r, poniedziałek po siódmej lekcji		

Imię i nazwisko ucznia, klasa:

FISZKA PRZEWODNIA nr 3		
zadanie	TEMAT: Charakterystyczne instrumenty kraju partnerskiego	Źródło informacji
9.	Wyszukaj w różnych źródłach wiedzy informacji na temat charakterystycznych instrumentów	Internet, wikipedia, pomoc rodziców, inne źródła informacji materiały papiernicze, Pomoc nauczyciela
10.	Narysuj, wydrukuj lub zeskanuj wybrane przez Ciebie grafiki dotyczące wybranych przez Ciebie instrumentów	
11.	Sporządź krótką informację nt. wybranych przez ciebie instrumentów	
12.	Wszystkie informacje przygotuj na kartkach A4 – które będą stronami albumu pt. „ABC MUZYKI krajów partnerskich”	
TERMIN KONSULTACJI: 11 IV 2011r, poniedziałek po siódmej lekcji		

Imię i nazwisko ucznia, klasa:

FISZKA PRZEWODNIA NR 4		
zadanie	TEMAT: Charakterystyczny folklor i ciekawostki kulturalne kraju partnerskiego	Źródło informacji
13.	Wyszukaj informacji na temat folkloru i ciekawostek kulturalnych	Internet, wikipedia, pomoc rodziców, inne źródła informacji materiały papiernicze, Pomoc nauczyciela
14.	Narysuj, wydrukuj lub zeskanuj wybrane przez Ciebie grafiki dotyczące wybranych tematu zadania	
15.	Sporządź krótką informację	
16.	Wszystkie informacje przygotuj na kartkach A4 – które będą stronami albumu pt. „ABC MUZYKI krajów partnerskich”	
TERMIN KONSULTACJI: 20 IV 2011r, środa po szóstej lekcji		

ZAŁĄCZNIK 11

„Jeśli nie staniecie się na nowo podobni do dzieci, nigdy nie wejdziecie do zaczarowanego królestwa pedagogiki”

Celestyn Freinet

NAUKA W PLENERZE

Nauka w plenerze w formie teatru ulicznego – to pomysł na poznanie kultury i tradycji swojej małej Ojczyzny. Uczniowie złapali bakcyła poszukiwacza przygód, więc powstają teksty literackie i piosenki, które nagrywamy. Prace uczniów wysyłamy na konkursy, które zdobywają nagrody, bo jak nie zauważyć ekspresji i zaangażowania uczniów w poznawaniu świata i własnych korzeni.

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

